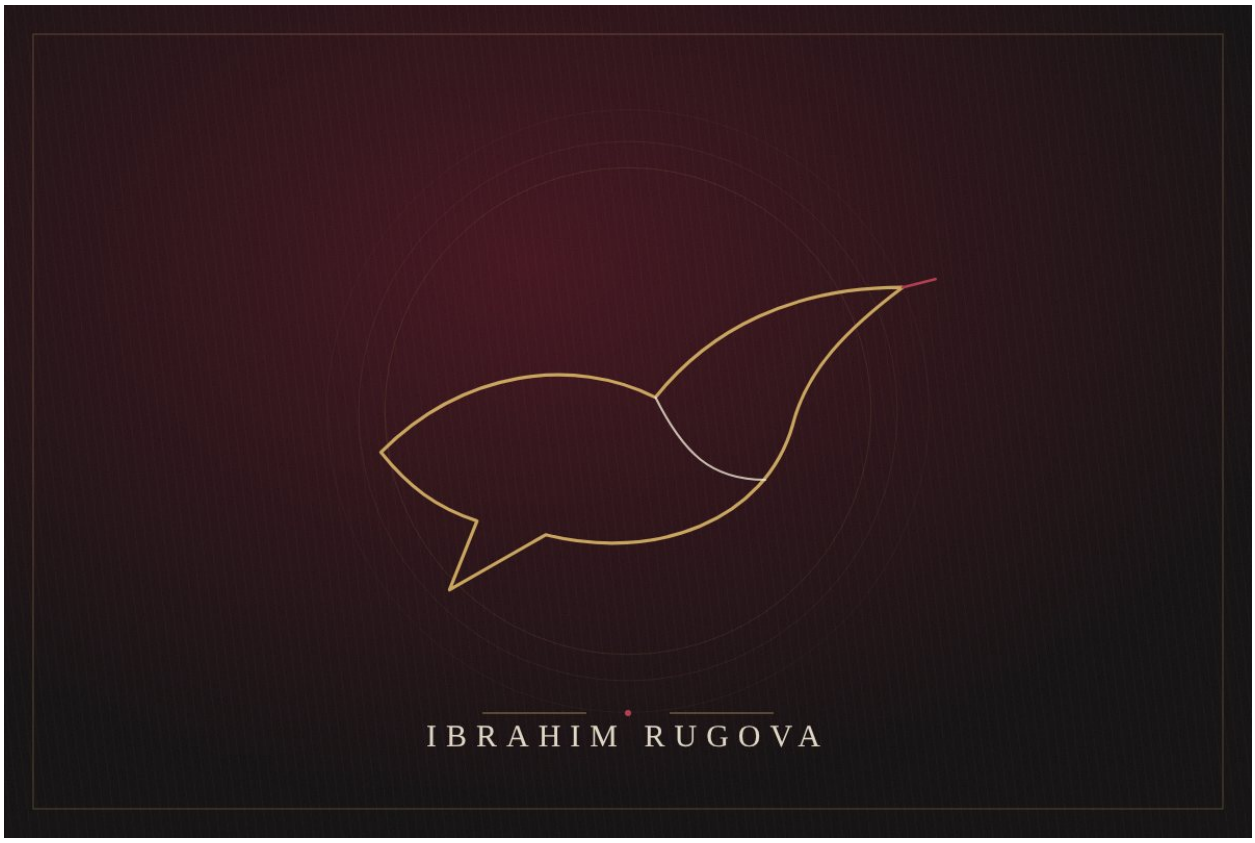
lexoshpejt

Trashëgimia

Ibrahim Rugova dhe rezistenca paqësore e Kosovës

Kritiku letrar që udhëhoqi Lidhjen Demokratike të Kosovës, institucionet paralele të viteve ’90 dhe presidenca deri në vitin 2006

3 nëntor 2026 / 5 min lexim

Ilustrim origjinal i redaksisë lexoshpejt. Nuk është fotografi ose objekt historik.

Ibrahim Rugova lindi më 2 dhjetor 1944 në Cërcë, pranë Istogut. Në janar të vitit 1945, babai i tij, Uka, dhe gjyshi i tij u ekzekutuan pa gjyq nga komunistët jugosllavë. Rugova u rrit pa baba, në një Kosovë ku shqiptarët ishin shumicë, por kishin pak pushtet.

Studiuesi

Mbaroi shkollën e mesme në Pejë në vitin 1967 dhe studioi në Universitetin e Prishtinës. Në vitet 1976–1977 studioi në Paris, në École Pratique des Hautes Études, nën drejtimin e teoricienit francez Roland Barthes. U bë një nga kritikët letrarë më të njohur të Kosovës. Në vitin 1988 u zgjodh kryetar i Shoqatës së Shkrimtarëve të Kosovës.

Lidhja Demokratike e Kosovës

Në vitin 1989, Serbia e kufizoi rëndë autonominë e Kosovës. Shumë shqiptarë u pushuan nga puna, dhe nxënësit dhe studentët shqiptarë u përjashtuan nga ndërtesat e shkollave publike. Më 23 dhjetor 1989, Rugova mori drejtimin e Lidhjes Demokratike të Kosovës (LDK), që shpejt u bë forca kryesore politike e shqiptarëve të Kosovës.

Rezistenca pa armë

Rugova besonte se një kryengritje e armatosur kundër një ushtrie shumë më të fortë do të çonte në masakra. Prandaj mbrojti rezistencën paqësore dhe ndërtimin e një «shteti paralel»: shkolla që punonin në shtëpi private, shërbime shëndetësore, institucione të financuara kryesisht nga kontributet e shqiptarëve në Kosovë dhe në diasporë. Për këtë qasje u quajt «Gandi i Ballkanit». Në maj 1992 fitoi zgjedhjet e para presidenciale të Republikës së Kosovës, të pashpallura zyrtarisht dhe të panjohura ndërkombëtarisht.

> *Rezistenca e Rugovës nuk ishte pasivitet. Ishte përpjekja për ta mbajtur gjallë një shoqëri të tërë, me shkollat dhe institucionet e saj, pa i dhënë kundërshtarit arsyen për ta shkatërruar.*

Studiuesi i Bogdanit

Para se të bëhej politikan, Rugova ishte studiues serioz i letërsisë së vjetër shqipe. Teza e tij e doktoratës, e botuar në vitin 1982, ishte një studim i veprës së Pjetër Bogdanit, autorit të *Cuneus Prophetarum* të vitit 1685. Ai shkroi edhe për historinë e kritikës letrare shqiptare, që nga Buzuku deri në kohën e tij. Kjo formim akademik ndikoi edhe në stilin e tij politik: ai fliste ngadalë, me fjalë të zgjedhura, dhe e shihte çështjen e Kosovës si çështje kulture dhe identiteti, jo vetëm territori.

Referendumi i vitit 1991

Në shtator të vitit 1991, shqiptarët e Kosovës organizuan një referendum të fshehtë për pavarësinë e Republikës së Kosovës. Votimi u bë në shtëpi, në xhami, në kisha dhe në zyra private, sepse autoritetet serbe nuk e lejonin. Sipas organizatorëve, pothuajse të gjithë votuesit shqiptarë votuan për pavarësinë. Vetëm Shqipëria e njohu atëherë

republikën e shpallur. Për Rugovën, ky referendum ishte themeli politik i gjithë rezistencës së mëvonshme: ai i jepte legjitimitet kërkesës për pavarësi, edhe pse bota nuk ishte ende gati ta pranonte.

Universiteti në shtëpi

Një nga shembujt më të fuqishëm të shtetit paralel ishte arsimi. Pasi nxënësit dhe mësuesit shqiptarë u përjashtuan nga ndërtesat publike, shkollat dhe fakultetet e Universitetit të Prishtinës u zhvendosën në shtëpi private, në bodrume dhe në garazhe, të dhëna falas nga familjet. Mësuesit punonin pa rrogë ose me rroga shumë të vogla, të paguara nga kontributet e popullsisë dhe të diasporës. Studiuesi britanik Howard Clark, në librin e tij për rezistencën civile në Kosovë, e përshkruan këtë sistem si një nga përvojat më të gjata të mosbindjes civile në Evropë.

Marrëveshja e arsimit

Në shtator të vitit 1996, me ndërmjetësimin e Bashkësisë katolike të Sant'Egidio-s në Romë, Rugova dhe Slobodan Milošević nënshkruan një marrëveshje për kthimin e nxënësve dhe studentëve shqiptarë në ndërtesat e shkollave. Marrëveshja u përshëndet ndërkombëtarisht, por pothuajse nuk u zbatua. Për shumë të rinj shqiptarë, ky dështim ishte një provë se rruga paqësore nuk po sillte rezultate, dhe kjo forcoi mbështetjen për UÇK-në në vitet që pasuan.

Debatet dhe lufta

Rruga e Rugovës nuk u pranua nga të gjithë. Pas Marrëveshjes së Daytonit në vitin 1995, ku Kosova nuk u përfshi, shumë shqiptarë u zhgënjyen dhe disa iu bashkuan UÇK-së. Gjatë luftës së vitit 1999, në fillim të prillit, Rugova u dërgua në Beograd dhe u shfaq në televizionin shtetëror me Slobodan Milošević-in, duke bërë thirrje për t'i dhënë fund luftës. Ky moment u diskutua shumë dhe u interpretua në mënyra të ndryshme. Në vitin 1998, Parlamenti Evropian i dha Çmimin Sakharov për Lirinë e Mendimit.

Presidenti

Pas luftës dhe vendosjes së administratës së OKB-së, Rugova u zgjodh President i Kosovës më 4 mars 2002 dhe e mbajti këtë detyrë deri në vdekje. U njoh edhe për shallin e mëndafshtë rreth qafës dhe për zakonin t'u dhuronte vizitorëve gurë nga koleksioni i tij i mineraleve. Vdiq më 21 janar 2006 në Prishtinë, nga kanceri i mushkërive, dy vjet para shpalljes së pavarësisë së Kosovës.

Si ta kujtojmë

Historia e Kosovës në vitet '90 ka dy rrugë që shpesh vihen përballë njëra-tjetrës: rezistenca paqësore e Rugovës dhe lufta e armatosur e UÇK-së. Shumë historianë mendojnë se të dyja patën rolin e tyre. Rruga e Rugovës e mbajti shoqërinë të bashkuar dhe e bëri çështjen e Kosovës të njohur në botë si çështje të drejtash njerëzore.

Burimet

Ibrahim Rugova. Wikipedia

Malcolm, N. (1998). *Kosovo: A Short History*. London: Macmillan. WorldCat

Clark, H. (2000). *Civil Resistance in Kosovo*. London: Pluto Press. WorldCat

Rugova, I. (1982). *Vepra e Bogdanit 1675–1685*. Prishtinë: Rilindja. WorldCat

Judah, T. (2000). *Kosovo: War and Revenge*. New Haven: Yale University Press. WorldCat

Lexoje në internet: https://www.lexoshpejt.com/artikull/ibrahim-rugova